

N:o 14.

Ank. till Riksd. kansli den 26 mars 1895, kl. 1 e. m.

Andra Kammarens 3:dje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 2, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Konungen med begäran om vissa ändringar i förordningen angående försäljning af vin och maltdrycker m. m. den 24 oktober 1885.

I två inom Andra Kammaren väckta och den 26 februari till utskottet hänvisade motioner har föreslagits:

dels af herr D. Persson i Tällberg och 37 andra ledamöter af kammaren (motionen n:o 162): »att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t begära sådan ändring i kongl. förordningen angående försäljning af vin och maltdrycker m. m. den 24 oktober 1885, att den skadliga försäljningen af öl å vägar måtte förhindras», i hvilken motions syfte äfven herr G. Jansson i Krakerud instämt;

dels ock af herr M. Alsterlund och 13 andra bland kammarens ledamöter (motionen n:o 165): »att Riksdagen ville besluta att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att kongl. förordningen den 24 oktober 1885 angående försäljning af vin och maltdrycker m. m. måtte gifvas sådan lydelse, att hvad densamma för landet innehåller om förbud att utan särskildt tillstånd försälja vin och maltdrycker till afhemtning i mindre belopp än 10 liter jemväl måtte gälla för stads icke planlagda område».

Bih. till Riksd. Prot. 1895. 8 Saml. 2 Afd. 2 Band. 13 Häft. (N:o 14.) 1

Efter omnämnande af de under senare åren vidtagna ändringar i förordningen angående försäljning af vin och maldrycker m. m. och deribland särskildt kongl. kungörelsen den 2 juni 1893 eller den s. k. »tiolitersförordningen» hafva herrar *D. Persson* m. fl., till stöd för sitt förslag vidare anfört följande:

»Ehuru således den nya bestämmelsen hittills icke medfört de resultat, som man förväntat, vilja vi dock icke rörande densamma nu framställa något ändringsförslag. Deremot åsyfta vi med denna motion att påvisa andra missförhållanden i fråga om ölförsäljningen på landet, hvilka, ehuru förut påpekade och länge rådande, dock efter »tiolitersförordningen» blifvit farligare än förut. Vi syfta på den försäljning af maldrycker, som eger rum från fordon. Detta kringförande af maldrycker å fordon och försäljning från dem har utvecklats sig till en fullständig »gårdfarihandel», och landsbygden har derigenom hemsökts af en snart sagdt oräknelig mängd af ambulerande ölmagasin, som utköras på såväl allmänna landsvägar som byvägar. Då flera sådana »flyttbara ölmagasin» samtidigt kunna vara i rörelse i skilda delar af en kommun, är det svårt, ja, vanligtvis alldeles omöjligt för vederbörande att upprätthålla ordning och öfvervaka förordningens efterlefnad.

Och ej nog med att dessa ölvagnar komma från bryggerierna, de utsändas äfven från s. k. öltappningsaffärer — ett slags bryggerifilialer — hvilka planteras ut här och der i socknarna, der möjlighet till afsättning kan finnas. Uttrugandet af de varor, dessa fordon medföra, sker ofta på ett särdeles påträngande sätt; och der så ej är fallet, är den lätta åtkomsten af öl ofta alldeles utanför stugudörren, der dessa fordon stanna, tillräcklig anledning för föräldrar och husbönder att påkalla lagstiftningens ingripande.

I § 15 mom. 2 af kongl. förordningen angående försäljning af vin och maldrycker m. m. stadgas, att, om genom sådan kringföring olofflig utskänkning främjas eller oordningar eljest föranledas, magistrat eller kommunalnämnd ega rätt för viss tid eller för alltid förbjuda den, som kringföringen besörjer, äfvensom, der omständigheterna dertill föranleda, den, för hvars räkning försäljningen sker, att till afsalu kringföra eller låta kringföra dylika drycker eller ock föreskrifva sådana inskränkningar i rätten dertill, som må finnas af omständigheterna påkallade.

Med hänvisning till denna § skall man säkerligen säga, att förordningen redan förebyggt de oegentligheter, som uppstå af ölförsälj-

ningen från fordon samt att, om de ändock fortgå, det är en följd af vederbörandes bristande ingripande.

Häremot må framhållas dels den förut påpekade svårigheten att kunna hålla reda på de många fordonen, särskildt i större kommuner, dels att den åberopade paragrafens bestämmelser äro så affattade, att de nästan äro värdelösa, enär man vid deras tillämpning förhindrar, icke sjelfva kringföringen, som är det skadliga, utan blott en viss person att besörja den. Om en person förbjudes att besörja kringföringen, anskaffas ögonblickligen en annan, och så vidare i det oändliga.

Det betyder föga, att tillverkare kan under vissa omständigheter förbjudas låta kringföra sin vara; ty äfven om det skulle lyckas att få ett sådant förbud för en viss tillverkare till stånd, skulle en annan genast upprätta ny trafik på den gamla traden.

Och huru samvetsgrann en tillverkare än må vara, huru gerna han än önskar, att försäljningen från fordonen skall gå ordentligt till väga, kan han dock icke förebygga oordningar, som uppstå, sedan fordonet väl kommit ut i bygderna. Ej heller kan utköraren hindra, att det köpta ölet utdrickes ute å landsvägarne eller bära ansvaret för de orgier, som ofta blifva en följd deraf.

Från många delar af landet klagas öfver ölförsäljningen från fordonen, hvilken ej alltid håller sig inom laglighetens gränser, såsom såväl i ekonomiskt som moraliskt afseende vådlig, särskildt för ungdomen och den lösa befolkningen.

Bot mot det onda, som kringförandet af maltdrycker till försäljning — kringföring af vin till försäljning torde ej förekomma — vållar, finnes ej deri, att den tillfällige utköraren, filialföreståndaren eller tillverkaren sjelf drabbas af förbud; endast genom att förbjuda sjelfva kringföringen af den ifrågavarande rusdrycken till försäljning eller åtminstone vidtagna nödiga inskränkningar i denna handel kan ett bättre förhållande vinnas.

Af det ofvan anförda torde framgå, att vi icke afse att förhindra sjelfva forslingen af vin och maltdrycker, utan endast försäljningen deraf från fordon.»

Herrar *M. Alsterlund* m. fl. åter hafva motiverat sin framställning på följande sätt:

»Många städer inom vårt land hafva stora områden, som icke äro planlagda, hvilka sträcka sig på en del ställen ganska långt ut i den omgifvande landsbygden. Å dessa icke planlagda områden hafva flerstädes industriella verk blifvit anlagda och en arbetarebefolkning, till storleken beroende af de anlagda verkens storlek, har derstädes nedsatt

sig. En följd häraf har varit, att handelsbodas der blifvit öppnade och att bryggeri-idkarne äfven dit sträckt sin verksamhet genom dels upprättande af öltappningsaffärer, dels ock försäljning af maltdrycker från åkdon. Men äfven å sådana ställen af städernas icke planlagda områden, som icke blifvit upplåtna för industriell verksamhet, men som ändock hafva ett för handel, synnerligast öl- och vinhandel, gynnsamt läge, såsom vid lifligt trafikerade vägar, eller vid punkter der två eller flera sådana vägar råkas, hafva handelsbodas blifvit öppnade. Då kongl. förordningen den 24 oktober 1885 angående försäljning af vin och maltdrycker, i hvad densamma innehåller förbud för försäljning af vin och maltdrycker i mindre qvantitet än 10 liter, icke gäller ifrågasvarande icke planlagda områden, utan försäljare af vin och maltdrycker å icke planlagdt stadsområde äro lika oförhindrade som dylika försäljare å planlagdt område att till afhemtning förytttra om förmälda drycker till huru liten qvantitet som helst, så inses lätt, att dryckenskapen och dermed följande oordningar, fattigdom och brott, härigenom skola i ej ringa grad främjas, och detta så mycket mera, som icke skäligen torde kunna begäras, att städerna skola å sina oreglerade eller icke planlagda områden hålla den bevakning, som vore erforderlig till förekommande af hvarje oordning. I såväl nykterhetens som ordningens intresse måste det derfor ligga, att städernas icke planlagda områden likställas med landsbygden beträffande rätten för försäljning af vin och maltdrycker till afhemtning. Ett ondt, hvars tillvaro ingen torde kunna förneka, men många kunna intyga, skulle härigenom i väsentlig grad minskas.»

Då den först nämnda motionen hufvudsakligen grundar sig på motionärernas, åsigt att stadgandet i 15 § 2 mom. af nu ifrågasvarande förordning icke är fullt lämpligt och tillräckligt för vinnande och betryggande af ordning vid maltdryckshandeln till afhemtning, anser sig utskottet här böra i korthet redogöra för detta stadgandes tillkomst. — I skrifvelse till Konungen den 19 maj 1890 anförde Riksdagen, hurusom, enär *handlandes* rätt till försäljning af maltdrycker dämera blifvit så inskränkt, att missbruk i väsentlig mån förebyggts, äfven tillses borde, att *tillverkare* af sådana drycker icke blefve mera gynnade än andra försäljare af dylika; men då maltdrycker, måttligt njutna, vore icke blott oskadliga utan äfven stärkande och närande, samt såväl tillverk-

ning som försäljning af de samma sålunda vore en både loflig och i många afseenden nyttig näring, i hvars utöfvande lagstiftaren endast i högsta nödfall och undantagsvis borde hämmande ingripa, borde någon allmänt gällande föreskrift om viss bestämd inskränkning deri icke omedelbart i lag meddelas, så mycket mindre som olika förhållanden i skilda delar af landet kunde göra en dylik inskränkning på det ena stället lika öfverflödig som på ett annat af behof påkallad; den ifrågasatta inskränkningen borde endast afse den försäljning, som under malt-dryckernas kringförande i stad eller på landet för bryggeriernas räkning bedrefves med samma drycker; och anhölls slutligen om en sådan ändring i gällande lagstiftning, att der tillverkare af maltdrycker håller sådana drycker till salu medels kringföring, och oordningar deraf för-anledas, Konungens befallningshafvande må ega att efter vederbörandes hörande för viss tid eller för alltid förbjuda sådan tillverkare all dylik försäljning inom en eller flera kommuner eller ock föreskrifva sådana inskränkningar i berörda försäljningsrätt, hvartill omständigheterna kunna föranleda. — Efter länsstyrelsernas hörande och sedan departementschefen vid ärendets föredragning i statsrådet erinrat, bland annat, att den ifrågasatta ändringen borde gälla ej blott, såsom Riksdagen föreslagit, det kringförande som sker af tillverkare, utan ock den ambulatoiska maltdryckshandel, som drifves af andra, särskildt af så kallade öltappare, föreslog Kongl. Maj:t i proposition till 1891 års riksdag vissa ändringar i den kongl. förordningen och bland dem först det stadgande, som nu återfinnes i 15 § 2 mom., så lydande:

»Om å landet eller i stad utom stadens planlagda område vin eller maltdrycker kringföras för försäljning, och det visar sig, att derigenom oloflig utskänkning främjas eller oordningar eljest föranledas, eger i stad magistraten och på landet kommunalnämnden att för viss tid eller för alltid förbjuda den, som kringföringen besörjer, äfvensom, der omständigheterna dertill föranleda, den för hvars räkning försäljningen sker, att till afsalu kringföra eller låta kringföra dylika drycker eller ock föreskrifva sådana inskränkningar i rätten dertill, som må finnas af omständigheterna påkallade; dock må tillverkare af vin eller maltdrycker icke förbjudas att genom kringföring utbjuda och afyttra sina tillverkningar inom hus eller å fartyg.»

I sitt utlåtande (n:o 30) af den 13 april 1891 fann lagutskottet de föreslagna bestämmelserna vara »så väl af behof påkallade som väl afpassade» och icke föranledande till annan erinran än att desamma enligt Riksdagens begäran borde förklaras gälla i städerna, utan inskränkning till dessas icke planlagda områden. Sedan ärendet före-

varit i kamrarne den 18 och 22 i sagda månad, expedierades Riksdagens beslut genom skrifvelse den 6 påföljande maj, hvori gifves Konungen tillkänna, att vid granskning af ofvan bemälda ändringsförslag kamrarne väl, i fråga om tillämpligheten af den ifrågasatta bestämmelsen, stannat i skiljaktiga beslut — i det att Första Kammaren förklarar sig icke hafva något att erinra mot förslaget i nu berörda hänseende, hvaremot Andra Kammaren ansett bestämmelsen i fråga böra gälla i stad utan inskränkning till dess icke planlagda område, vid hvilket förhållande Riksdagen icke kunde i denna del afgifva något yttrande — men att i öfrigt Riksdagen beträffande ifrågavarande framställning icke funnit skäl till någon erinran. Det sålunda i hufvudsak godkända förslaget gjordes derpå till efterlefnad gällande medelst kongl. kungörelsen den 10 juli 1891 angående vissa ändringar i förordningen den 24 oktober 1885 angående försäljning af vin, malt-drycker, kokadt kaffe och andra tillagade icke spirituösa drycker.

Den af hrr D. Persson m. fl. ifrågasatta ändringen i kongl. förordningen angående försäljning af vin, maltdrycker, kokadt kaffe och andra tillagade, icke spirituösa drycker innebär ett frångående af de åsikter, Riksdagen år 1890 och 1891 i detta ärende uttalat, och i konsekvensens dermed ett utdömande af den ofvan omförmälda åtgärd i nykterhetens intresse, hvilken Riksdagen år 1891 gillat och godkänt.

Motionärerna hafva grundat sin uppfattning och framställning på vissa, antydda missförhållanden och olägenheter, hvilka de anse icke kunna förebyggas med användande af nuvarande lagstiftning i ämnet. Då man här rör sig på ett rent erfarenhetsområde, hade det emellertid enligt utskottets mening varit önskligt, att motionärerna icke nöjt sig med dylika antydningar, utan förebragt hvad som här behöfves, ett på sakliga undersökningar grundadt material till belysande af den föreliggande praktiska frågan. Om ett dylikt material blifvit hopsamladt, bearbetadt och slutligen allsidigt bedömdt, skulle säkerligen också motionärernas framställning kommit att riktas mot ett mera bestämdt och klarare angifvet mål, än nu varit fallet. Man har nemligen vid utskottets behandling af den föreliggande motionen icke kunnat undgå att anmärka den påfallande oklarhet, som bland motionärerna synes råda, om hvilket sätt de sjelfva vilja tillstyrka för afhjelpande af de öfverklagade missförhållandena. Att en hänvändelse till regeringen af den allmänna, men på samma gång mångtydiga art, som motionärerna till sist föreslagit i sitt slutliga yrkande, icke kan leda till något resultat, säger sig ju sjelft.

Med det sagda har utskottet ingalunda velat förneka, att miss-

förhållanden förekomma på det ifrågavarande området, särskildt i vissa delar af landet. Då utskottet emellertid icke på grund af den nu föreliggande motionen kunnat närmare ingå på frågan, i hvad mån rättelse i berörda hänseenden må genom strängare lagtillämpning eller utveckling af gällande eller antagande af nya lagbestämmelser kunna vinnas, återstår ej annat än att hemställa:

1:o att herrar D. Perssons med fleras motion ej må föranleda till någon kammarens åtgärd.

Till grund för nu gällande bestämmelser angående rätten att för afhemtning sälja vin och maldrycker i mindre belopp än 10 liter ligga Riksdagens skrivelser den 12 maj 1885 och den 30 april 1892. I den förra begärdes, att den, som ville åt allmänheten tillhandahålla vin och maldrycker till salu för afhemtning i mindre quantitet än den nyss nämnda, skulle vara skyldig dertill utverka sig tillstånd i samma ordning, som gälde för erhållande af rätt att utskänka dessa drycker. Denna anhållan afsåg således *allt* afsalu till hemtning i mindre belopp än 10 liter och måste följaktligen hafva omfattat jemväl försäljningen inom städernas icke planlagda områden; men vid utfärdandet af förordningen den 24 oktober samma år bifölls densamma af Kongl. Maj:t endast i hvad angick handeln med vin å landsbygden, antagligen emedan ordningar ansågos lättare kunna förekommas i städerna än på landet. Den senare skrifvelsen omförmäler den väsentliga olikheten mellan stad och land deruti, att i städerna funnes tillräcklig polisbevakning till oordningars hämmande, medan man på landsbygden vanligen saknade dylik bevakning, framhåller såsom följd häraf nödvändigheten af strängare bestämmelser för landet än för städerna samt innefattar den begäran, att rätt till försäljning af maldrycker i mindre quantitet än 10 liter måtte å landsbygden förvärfvas i den ordning, som 11 § i kongl. förordningen den 24 oktober 1885 redan stadgar i fråga om försäljning af vin. I öfverensstämmelse med denna begäran utfärdades sedermera kongl. kungörelsen den 2 juni 1893 om vissa ändringar i nyssnämnda förordning.

Den omständighet, att det s. k. tiolitersförbudet ännu icke utsträckts till städernas ej planlagda områden, lärer således få anses bero snarare på ett antagande, att dylik utsträckning vore i allmänhet obe-

höflig, än på någon statsmagternas obenägenhet att vid verkligt behof åvägabringa en lagstiftning i sådant syfte. Då nu motionärerna visat, och äfven från andra håll inhemtats, att flerstädes inom riket förekomma ganska stora och tätt befolkade stadsområden utanför de planlagda och med fullständig polisbevakning försedda stadsarealerna, anser sig utskottet böra hemställa, att herrar M. Alsterlunds med fleres motion på det sätt bifalles,

2:o att kammaren för sin del beslutar, det Riksdagen i skrifvelse till Konungen anhåller, att åt kongl. förordningen den 24 oktober 1885 angående försäljning af vin och maltdrycker m. m. måtte gifvas sådan lydelse, att hvad densamma för landet innehåller om förbud att utan särskildt tillstånd försälja vin och maltdrycker till afhemtning i mindre belopp än tio liter jemväl måtte gälla för stads icke planlagda område.

Stockholm den 26 mars 1895.

På utskottets vägnar:

H. AMNÉUS.

Reservationer

vid punkten 1:

af herrar M. Alsterlund, A. G. Ericsson och C. F. Wallbom, hvilka yrkat bifall till motionen; samt

af herr H. Amnéus, som väl instämt i utskottets förslag men ansett, att den senare delen af motiveringen, från och med orden: »Den af herrar D. Persson m. fl. ifrågasatta ändringen i kongl. förordningen angående försäljning af vin, maltdrycker» etc. (se sidan 6) bort ega följande lydelse:

Den af herrar D. Persson m. fl. ifrågasatta ändring i kongl. förordningen den 24 oktober 1885 står alltså i strid mot den åsigt, Riksdagen år 1890 uttalat beträffande tillverkares och försäljares af malt-drycker näring, eller att »någon allmänt gällande föreskrift om viss bestämd inskränkning deri icke bör omedelbart i lag meddelas».

Förutom de principiella skäl, hvilka enligt Riksdagens nyssnämnda uttalande böra mana lagstiftaren att endast i högsta nödfall och undantagsvis ingripa hämmande i denna näring, torde enligt utskottets förmenande också kunna anföras åtskilliga omständigheter, hvilka i praktiskt hänseende göra en ytterligare inskränkning i maltdryckshandeln betänkelig. Hit höra dels den rubbning, som skulle uppstå i den stora allmänhetens hittills åtnjutna och, efter införandet af det s. k. tiolitersförbudet, mer än förr behöfliga förmån att utan särskilda requisitioner, budskickningar eller kostnader kunna från tillverkarnes fordon, äfven hållande å allmän väg, förse sig med sitt behof af maltdrycker, dels svårigheten att, så länge någon tillförlitlig och lätt påvislig gräns mellan öl och svagdricka icke kan anvisas, med ett förbud mot ölförsäljning förena möjlighet för allmänheten att på beqvämaste och billigaste sätt åtkomma sitt behof af en oskadlig läskedryck, dels ock den med en restriktiv lagstiftning vanligen förenade påföljden, att de nya inskränkningarna på hvarjehanda sätt kringgås. I detta afseende torde endast behöfva erinras om lättheten för den maltdrycker kringförande att, derest försäljning ej finge ske från sjelfva landsvägen, med eller utan tillstånd af derintill boende enskilda personer öfva försäljningen från deras intill vägen gränsande områden.

Af hänsyn till de i motionen skildrade missförhållanden med malt-dryckshandeln i skilda delar af landet skulle utskottet dock må hända låtit dessa betänkligheter fara, så vida utskottet, lika med motionärerna, funnit bestämmelserna i 15 § 2 mom. af kongl. förordningen den 24 oktober 1885 icke vara tillfyllestgörande. Härom har utskottet likväl icke kunnat öfvertyga sig genom hvad motionärerna anført. Då magistrater och kommunalnämnder fått rättigheten att, vid oordningar medelst maltdryckers kringförande till försäljning, både för viss tid och för alltid förbjuda ej allenast den kringförande utan ock den, för hvars räkning försäljningen sker, att vidare kringföra eller låta kringföra dylika drycker eller ock — så vida det ej gäller tillverkares utbudande af egna varor inomhus eller å fartyg — att föreskrifva nödiga inskränningar i rätten till dylikt kringförande, vill det tvärtom synas utskottet, som vore dymedelst ett tillräckligt verkande medel anvisadt till ofogs stärfjande. Sant är väl, på sätt motionärerna erinrat, att sådana förbud

till en viss grad och viss tid kunna göras ofruktbara genom ett upprepadt anskaffande af nya utkörer i förbudnas ställe; men i dessa fall lära myndigheterna just uti dylika tredska finna sådana, i nyssnämnda moment omförmälda omständigheter, hvilka lagligen föranleda till ett definitivt förbud, rigtadt omedelbart emot rörelsens verkliga innehafvare, vare sig denne är tillverkare eller s. k. öltappare, och i hvarje fall torde vid tredska det nu lagbestämda tillvägagåendet — då kommunalnämnden genast fattar och inom 8 dagar underställer länsstyrelsen sitt förbudsbeslut eller omedelbart påkallar länsstyrelsens ingripande — ingalunda medföra större dröjsmål, än som skulle blifva följden af ett bifall till motionen; ty vid ett sådant kunde rättelse icke vinnas annat än genom åtal vid domstol för det förbudna kringförandet.

Herrar *J. Andersson* i Ölsund och *J. M. Ekströmer* hafva begärt få antecknad, att de icke deltagit i ärendets slutliga behandling inom utskottet.